

*Žamrznjeni trenutki nekega časa, ki je
prehodil ure neponovljive ...
papir, spomini in otožnost;
ko jih ločujem, jih odbiram,
znova pregledujem in sipam med rokami ...
in me stisne v grlu tista podobnost v
kretnjah in smehu, ki je ostala v nas,
da se vedno iščemo v tistih, ki jih ni več ...*

(Ana Victoria Ličen)

ADI LIČEN V SPOMIN (1935–2020)

Marjeta Berkopec

Ada Ličen instrumentira pri prvem operativnem posegu v novih prostorih
Centralnega operacijskega bloka SB »Franca Derganca« Nova Gorica, 1883
(Vir: Ada Ličen)

V začetku avgusta, le dva dni pred svojim rojstnim dnem, je za vedno odšla naša kolegica, upokojena operacijska medicinska sestra Ada Ličen. Spoprijateljili sva se pred petimi leti. In ko danes razmišljam o njej, ki je ni več med nami, imam občutek, da sva se poznali od nekdaj. Sorodni duši, ki se preprosto začutita. Darovan nama je bil dragoceni čas, v katerem se je pred pozabo rešil velik del zgodovine organiziranega delovanja operacijskih medicinskih sester.

Za Ado Ličen, eno izmed predsednic Sekcije medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v operativni dejavnosti, sem slišala že na začetku svoje poklicne poti. Glas o njenem prispevku k prepoznavnosti in razvoju takrat operacijske, danes pa perioperativne zdravstvene nege, se je slišal tudi v naši bolnišnici. S spoštovanjem se je govorilo o njenih organizacijskih sposobnostih in strokovni avtoriteti. Pred več kot tridesetimi leti si niti v sanjah nisem predstavljala, da jo bom imela kdaj priložnost tudi osebno spoznati.

Sredi leta 2015 sem ob 40. obletnici naše strokovne sekcije zbirala spomine, fotografije in zgodbe vseh, ki so skozi zgodovino zaznamovali perioperativno zdravstveno nego. Številko njenega telefona sem našla v telefonskem imeniku. Ob poslušanju zvonjenja na drugi strani telefonske žice sem razmišljala, ali sploh kličem pravo osebo. Kljub presenečenju, ki ga je bilo slišati v glasu, je bila takoj pripravljena pomagati. Avgusta pred petimi leti sem jo prvič obiskala. O času, ki ga je preživela ob operacijski mizi in o delovanju strokovne sekcije med njenim aktivnim profesionalnim delovanjem, je govorila s takšnim žarom, da me je bilo strah, da mi ne bo uspelo vsega zapisati. Ljubezen do dela v operacijski dvorani je med nama stakala pristne prijateljske vezi, ki sva jih negovali vse do njenega slovesa. Občudovala sem njeno izjemno delovno ustvarjalnost in prodorno duhovno ter intelektualno širino.

Ada Ličen se je rodila 6. 8. 1935 v Črničah, naselju v osrčju Vipavske doline. Po končani nižji gimnaziji v Ajdovščini se je leta 1950 vpisala na Srednjo šolo za medicinske sestre v Ljubljani. Po končani šoli je leta 1954 opravila še tečaj za instrumentarke. 15. 3. 1955 je nastopila prvo službo v bolnišnici Golnik. Konec leta 1965 se je vrnila v domače kraje in se zaposlila v šempetrski bolnišnici, najprej na otološkem oddelku, kmalu pa začela na novo postavljati in organizirati ginekološki oddelek. Septembra 1958 je bila razporejena kot instrumentarka na kirurgijo. V tem obdobju in vse do leta 1968 je redno dajala tudi anestezijo. Za anestezijo je tudi dežurala. V času dežurne službe pa opravljala tudi delo višje medicinske sestre na kirurškem oddelku in v ambulanti. Ada je najraje instrumentirala pri travmatoloških operativnih posegih. Ker ji je bila tehnika blizu, je znala poprijeti za prave instrumente in pogosto sama odpraviti tudi napake pri operacijskih mizah. Poleg strokovnega dela so bile zelo hitro opažene tudi njene organizacijske in vodstvene sposobnosti.

Ada Ličen na seminarju v Novem mestu, novembra 1987 (Vir: Ada Ličen)

Leta 1964 je najprej nadomeščala vodilno instrumentarko, pozneje pa prevzela vodenje oddelka in postala glavna instrumentarka. Ob delu je uspešno zaključila višjo šolo. Številne novosti, ki jih je uvajala v klinično prakso, je vedno znala tudi stroškovno ovrednotiti. Upravi bolnišnice ji je celo uspelo dokazati stroškovno učinkovitost oblikovanja skupine za pripravo materialov za celotno bolnišnico in je tako postavila zametke za

novi centralno sterilizacijo. Njeno široko strokovno znanje so s koristjo uporabili tudi v projektni skupini za novogradnjo oz. nadaljevanje gradnje več let stoječega skeleta Splošne bolnišnice dr. Franca Derganca v Šempetru pri Gorici. Čeprav je bila edina medicinska sestra v skupini, je bila vztrajna pogajalka pri strokovno utemeljenih zahtevah glede materialov in opreme. Leta 1977 je postala glavna instrumentarka novoorganizirane centralne instrumentarske službe v bolnišnici. Ker je vodstvo ni podpiralo, ko je opozarjala na težave, je vedno dosledna in načelna do sebe in sodelavcev odstopila z

vodilnega mesta in za dve leti sprejela nov izziv v poklicni karieri, delo na dializi. Tik pred selitvijo v nove prostore Centralno operacijskega bloka leta 1983 je na prošnjo direktorja bolnišnice spet prevzela mesto glavne operacijske medicinske sestre in na tem delovnem mestu ostala do upokojitve leta 1990. Uspešno je izpeljala projekt selitve in zagon dela v novih prostorih centralnega operacijskega bloka, ki je bil za tiste čase najsodobneje opremljen in organiziran. Po upokojitvi je še dve leti delala kot predstavnica Sherwooda. Kasneje se s stroko ni več aktivno ukvarjala, pač pa našla veselje v stvareh, za katere ji je prej zmanjkovalo časa.

Ada Ličen, organizatorica prvega jugoslovanskega tečaja iz endoskopij za medicinske sestre, Nova Gorica, 1986 (Vir: Ada Ličen)

Vse od ustanovitve Sekcije operacijskih medicinskih sester je bila aktivno vpeta v organizirano delovanje slovenskih operacijskih medicinskih sester. Sekcijo je uspešno vodila v obdobju od leta 1983 do 1987.

O njenem aktivnem delovanju in različnih dejavnostih strokovne sekcije v času njenega predsedovanja pričajo številna objavljena poročila v Zdravstvenem obzorniku. Verjela je v vizijo stanovskega povezovanja in zagovarjala organizirano delovanje, v okviru katerega bo operacijskim medicinskim sestram omogočena strokovna rast in napredek. V prizadevanja za pridobitev specializacije, ki bo poenotila izobraževanje in uredila status operacijskih medicinskih sester, je vložila veliko prostega časa in truda. Ob 10-letnici strokovne sekcije je zapisala: *»Za uresničitev naših teženj je še kako pomembno, da smo organizirani, da skupaj zavzamemo enotna stališča do tega vprašanja in da se skupaj borimo za dokončen in enoten način izobraževanja operacijske medicinske sestre. Naša srečanja naj bodo tudi v prihodnje spodbuda in možnost za izmenjavo in pridobivanje novih spoznanj in znanj, za navezovanje strokovnih in prijateljskih stikov s kolegicami. Nove izkušnje in znanja z naših srečanj pa moramo vnašati v vsakdanje delo in jih posredovati tudi sodelavkam.«*

Z namenom prenesti dobre klinične prakse v domače okolje je kot predsednica organizirala številne strokovne ekskurzije v sodobno organizirane zdravstvene zavode. Udeležila se je več evropskih in svetovnih konferenc operacijskih medicinskih sester, od koder je prinašala ideje in nove izkušnje. Med drugim je sodelovala tudi na prvem kongresu AORN (Association of perioperative Registered Nurses) leta 1978

na Filipinih. Dojemljiva za novosti si je vedno prizadevala za uvajanje dobrih praks v operacijsko delovno okolje. V obdobju njenega predsedovanja je delovanje

sekcije preraslo slovenske meje. Strokovnih izobraževanj so se začele udeleževati tudi kolegice iz sosednjih republik takratne skupne države. Slovenske operacijske medicinske sestre, med katerimi je bila vedno tudi Ada, pa so pogosto kot vabljene predavateljice sodelovale na njihovih strokovnih srečanjih. Upravičeno je bila ponosna na organizacijo prvega jugoslovanskega tečaja za medicinske sestre v endoskopiji, ki je bil pod njenim vodstvom organiziran od 12. do 14. novembra 1986 v Novi Gorici. Poleg vsebinsko zelo bogatega strokovnega programa je kot organizatorica poskrbela tudi za pester program v času neuradnega druženja. Zvečer pa še za klavirski recital v dvorcu Zemono. Za omenjeni tečaj je bilo tako veliko zanimanje, da je bil ponovno organiziran še junija 1987.

Zagovarjala je prizadevanja za prepoznavnost operacijske zdravstvene nege v strokovni javnosti in v širšem družbenem prostoru. Vedno je poskrbela, da so bile novice o organiziranih izobraževanjih operacijskih medicinskih sester objavljene v strokovnih in drugih medijih (Večer, Primorske novice).

Obdobje aktivnega dela v strokovni sekciji je zaznamovala tudi z bogato zbirko fotografij, ki jih je kot navdušena fotografinja posnela ob različnih dogodkih. Vse fotografske utrinke pa sistematično uredila s podnapisi in datumi. Spomini, zapisi, bogata zbirka fotografij in številna objavljena poročila so dragocena zapuščina, ki smo jo prejeli od Ade Ličen in nam daje vpogled v razvoj stroke perioperativne zdravstvene nege skozi desetletja. Njeni spomini so bili leta 2019 objavljeni tudi v februarški številki Utripa.

Za svoje neprecenljivo strokovno delo je prejela številna visoka priznanja. Leta 1976 je prejela odlikovanje predsednika SFRJ – medaljo dela. Leta 1981 ji je bolnišnica podelila priznanje za delo pri izgradnji SB Nova Gorica. Leta 1979, 1995 in 2015 je prejela priznanje Sekcije operacijskih medicinskih sester. Leta 2001 ji je znak priznanja podelilo DMSBZT Nova Gorica.

Adino življenje so poleg stroke, ki ji je namenila največ svojega ustvarjalnega časa, pomembno zaznamovali še kultura, glasba in potovanja. Skupaj s sestro in hčerko je v Kostanjevici od ustanovitve naprej sodelovala pri delu »Škrabčevega odbora«, katerega namen je bil poživiti in ovrednotiti duhovno in jezikovno dediščino p. Stanislava Škrabca. Veselje je bilo poslušati njeno pripoved o prenavljanju samostanske knjižnice. Ob čiščenju dragocenih knjig je preživela ure in ure. Dela se je lotila z njej lastno skrbjo in instrumentarsko natančnostjo. Skozi njene roke je šlo več kot 12.000 knjig, ki jih danes hrani ta zgodovinska knjižnica.

Veselje in navdih je našla tudi v glasbi. Ure klavirja je morala v mladih letih zaradi študija opustiti, zato pa ni nič manj uživala ob poslušanju klasične glasbe. Zнала si je utrgati čas za obiske koncertov. Ljubezen do petja v pevskem zboru je negovala do konca svojega življenja. Rada je hodila na pevske vaje in se veselila prav vsakega pevskega nastopa.

Na potovanjih v tuje dežele je znala razbiti skorjo vsakdana in odkriti širše dimenzije. Z novim elanom se je vračala v domače okolje in se še bolj zavzeto zagrizla v nove projekte.

V začetku letošnje pomladi jo je obiskala bolezen, ki je sredi poletja posrkala še zadnji atom njene življenjske moči. V torek, 4. avgusta 2020, so njeno telo objela krila angelov. K večnemu počitku so jo položili na pokopališču Stara Gora.

Ada Ličen se je z dušo in srcem zapisala poslanstvu operacijske medicinske sestre. Vso svojo poklicno pot je hodila korak pred svojim časom, zahtevna do sebe in svojih sodelavcev. V svojem perfekcionizmu včasih tudi nerazumljena, vendar

Na svečani akademiji ob 40-letnici Sekcije medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v operativni dejavnosti. Prve predsednice strokovne sekcije. Z leve: Marija Lačen, Ada Ličen, Ela Majerič, Ptuj, 2015 (Foto: Tone Zorjan, Vir: Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v operativni dejavnosti)

vedno poštena, odgovorna, načelna in vztrajna. Ves čas jo je gnala želja po napredku. Viden pečat, ki ga je pustila v organiziranem delovanju strokovne sekcije, je dragocena dediščina, ki smo jo prejeli. Hkrati pa tudi obveza za vse nas, ki v stroki perioperativne zdravstvene nege delujemo danes, da sledimo viziji, za katero si je prizadevala vso svojo profesionalno pot.

Spočij si, draga moja Ada. Ne bom te pozabila.

*Žavest povezave deluje noč in dan,
to je v njeni in naši naravi.*

(Manca Košir)

Viri:

Berkopec, M., 2015. *Operacijske medicinske sestre in razvoj perioperativne zdravstvene nege na Slovenskem: jubilejni zbornik Sekcije medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v operativni dejavnosti*. In: Berkopec, M., ed. *Operacijske medicinske sestre na Slovenskem*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v operativni dejavnosti, pp. 40–79.

Berkopec, M., 2015. *Prvi jugoslovanski tečaj za medicinske sestre v endoskopiji*. In: Berkopec, M., ed. *Operacijske medicinske sestre na Slovenskem*. Ljubljana: Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije – Zveza strokovnih društev medicinskih sester, babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije, Sekcija medicinskih sester in zdravstvenih tehnikov v operativni dejavnosti, pp. 147–149.

Berkopec, M., 2019. *Spomini operacijske medicinske sestre Ade Ličen*. *Utrip*, februar-marec pp. 27–30.

Ličen, A., 1977. *Strokovno posvetovanje v Münchnu*. *Zdravstveni obzornik*, 11(3), pp. 263–266. Dostopno na: http://www.obzornikzdravstvenenege.si/Celoten_clanek.aspx?ID=c051347f-25bb-42fd-9964-3963983a50f8 [17. 3. 2015].

Ličen, A., 1984. *Obisk v medicinskem centru Karlovac*. *Zdravstveni obzornik*, 18(1–2), pp. 102–104. Dostopno na: http://www.obzornikzdravstvenenege.si/Celoten_clanek.aspx?ID=b5f8c46d-b28c-42cf-aa8c-522546343751 [17. 6. 2015].

Ličen, A., 1984. *Strokovna ekskurzija operacijskih medicinskih sester v Beograd*. *Zdravstveni obzornik*, 19(1–2), pp. 103–104. Dostopno na: http://www.obzornikzdravstvenenege.si/Celoten_clanek.aspx?ID=965ee551-bd4b-46e3-884b-3cdb2d205516 [17. 6. 2015].

Ličen, A., 1985. *Delo Sekcije operacijskih medicinskih sester v obdobju 1975–1985*. *Zdravstveni obzornik*, 19(6), pp. 417–419. Dostopno na: http://www.obzornikzdravstvenenege.si/Celoten_clanek.aspx?ID=b8413cde-01f5-4138-9507-a8dbbf97d142 [17. 6. 2015].

Štrumpf, D., 2008. *Predstavitev Kostanjevice*. In: Bastjančič, M., ed., *Spominska knjiga: da spomini ostanejo živi in ne utonejo v pozabo: župnija Nova Gorica-Kapela ob 60-letnici samostojnega vikariata in 50-letnici povišanja vikariata v župnijo*. Ljubljana: Brat Frančišek, pp. 63–85.